

Raamattu ja kirkko

Raamattu ja kirkko

Suomen evankelis-luterilaisen
kirkon piispojen puheenvuoro 2021

Raamattu ja kirkko
Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispojen
puheenvuoro 2021

© Piispainkokous

Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja, Piispainkirje 2021

Toimituskunta: Tapio Luoma, Anna-Kaisa Inkala,
Kari Kopperi, Petri Merenlahti, Juha Meriläinen, Matti Repo

Ulkoasu: Milla Cotterill

Taitto: Grano Oy

Kuvat: Kirkon kuvapankki / Aarne Ormio, Iiro Törmä

ISBN 978-951-789-721-1 (nid.)

ISBN 978-951-789-722-8 (PDF, saavutettava)

ISSN 2737-243X (painettu)

ISSN 2737-2545 (verkkójulkaisu)

Grano Oy, Vaasa 2021

Lukijalle

Käsissäsi oleva kirjanen aloittaa Piispainkirjeiden sarjan. Sarjassa julkaistaan Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispojen yhteisiä puheenvuoroja ajankohtaisista aiheista. Sarja ilmestyy sekä painettuna että verkossa osoitteessa evl.fi/piispainkirjeet.

Piispainkirjeet on kirjoitettu niin suurelle yleisölle kuin kirkon työntekijöille ja seurakuntalaisille. Niillä rohkaistaan vuoropuheluun kristillisen uskon ja yhteisen maailmamme tärkeistä kysymyksistä.

Ensimmäisen kirjeen aihe on Raamattu. Siinä pohditaan, miten kristityn tulisi lukea Raamattua. Lähtökohtana ovat kysymykset, miten Raamattu on syntynyt, miten sitä tulkitaan, mitä ajatella tieteellisestä raamatuntutkimuksesta ja miksi on tärkeää lukea Raamattua.

Piispat kannustavat tarttumaan Raamattuun. Raamatun sana puhuttelee ja vaikuttaa. Siinä välittyy ilosanoma,

joka on kirkon elämän ja toiminnan perusta. Raamattu on Jumalan puhetta meille.

Helsingissä 27.10.2021

Toimituskunta

Raamattu ja kirkko

Raamattu on kristityille ainutlaatuinen teos. Siinä voi kuulla Jumalan äänen. Sen sanat rohkaisevat arkoja, lohduttavat surevia, kutsuvat kaipaavia ja ohjaavat etsiviä. Raamattu on pyhä kirja, joka on syntynyt monien kirjoittajien välityksellä erilaisissa historian vaiheissa. Kuitenkin sen sanoma on elävä aina uusille sukupolville.

Tällä puheenvuorolla piispat haluavat kannustaa lukemaan Raamattua. Se on kirkon keskeinen aarre, Jumalan antama ilon ja voiman lähde jokaista varten. Raamatun teksteistä voi yhä uudelleen, muuttuvina aikoina ja uusien kysymysten äärellä löytää toivon sanoman maailmalle ja jokaiselle ihmiselle.

Kristillisen uskon mukaan Jumala puhuu ihmiselle ja ihmisyhteisöille Raamatun välityksellä. Sen sanomassa kohtaamme rakastavan Jumalan. Raamattu kertoo, millainen Jumala on, mikä on ihmisen asema suhteessa häneen, mikä on ihmisen tehtävä ja miten ihminen pelastuu. Raamatusta käy ilmi, mitä Jumala meiltä tahtoo ja miten hän haluaa meidän elävän toistemme kanssa. Siksi niin kirkko kuin ihminen tarvitsee Raamattua. Raamatun sanalla on merkitystä koko maailmalle.

Raamatun tulkinnan keskus on Jeesus Kristus. Luterilaisen käsityksen mukaan Kristus tulee sanan välityksellä ihmisten luo. Raamatun lukukappaleet saattavat ihmisen hengelliseen keskusteluun Kristuksen kanssa erityisesti jumalanpalveluksessa ja muussa kirkon elämässä. Tämä ilmenee messussa seurakunnan vastaussanoissa Raamatun lukukappaleisiin: "Tämä on Jumalan sana – Jumalalle kiitos." Kirkkomme tunnustuksen ja säädösten mukaan Raamattu on uskon ja opin ylin auktoriteetti.

Raamatun tutkiminen on tarpeellista

Luterilaisessa kirkossa on aina arvostettu opiskelua, tutkimista ja järjen käyttöä. Reformaation alkua ajoista alkaen on kirkko suosinut vuoropuhelua tieteellisen raamatuntutkimuksen kanssa. Tutkimus lisää ymmärrystä Raamatun osien synnystä, historiallisesta ympäristöstä ja kirjallisesta luonteesta. Niiden tunteminen on olennaista kirkon raamatuntulkinnalle.

Raamatun välittämä Jumalan puhe ihmisille pukeutuu erilaisiin kirjallisiin muotoihin. Pyhän kirjan kansien väliin mahtuu kertomuksia, rukouksia, profetiaa, sukuluettelointa, myyttejä, kehotuspuhetta, lakia, lupauksia ja hengellisiä lauluja. Erilaiset tekstit muodostavat pyhien kirjoitusten kokoelman eli kaanonin. Kirkossa niitä pidetään

Olennaista
on, että
Raamattua
luetaan
ja se saa
vaikuttaa.

kokonaisuutena, ja kutakin osaa luetaan ja selitetään yhdessä muiden tekstien kanssa.

Olennaista on, että Raamattua luetaan ja se saa vaikuttaa. Kaikkeen Raamatun lukemiseen sisältyy aina tulkintaa ja sovellusta kunkin ajan kysymysten ja ymmärryksen mukaan. Tulkintoja on tarpeen jatkuvasti pohtia ja arvioida kriittisesti, sillä jokainen Raamattua selittävä sukupolvi on sidoksissa omiin painotuksiinsa ja jossain määrin sokea niille. Yksilöt ja yhteisöt saattavat käyttää Raamattua sekä elämää palvelevalla että myös toisia vahingoittavalla tavalla tunnistamatta aina näiden eroa.

Kristus on Raamatun keskus ja ydin

Raamattu on kirjoitettua Jumalan sanaa, mutta varsinainen Jumalan itseilmoitus eli Jumalan Sana on Jeesus Kristus. Johanneksen evankeliumin mukaan Jeesus on Sana, joka on alussa ollut Jumalan luona mutta syntynyt ihmiseksi. Ih-

miseksi syntyneessä ikuisessa Sanassa maailman Luoja ilmoittaa ihmisille, kuka hän on ja mitä hän on hyväksenne tehnyt ja tekee.

Raamatun tekstit kutsuvat kosketukseen Jumalan Sanan eli Kristuksen kanssa. Raamattua lukemalla ja sen tekstien sanomaa mietiskelemällä ja rukoilemalla voi yksin ja yhteisöinä kuunnella Jumalan ääntä. Erityisesti se tapahtuu jumalanpalveluksessa. Siinä

Raamatun
tekstit kutsuvat
kosketukseen
Jumalan Sanan
eli Kristuksen
kanssa.

seurakunta tulee vuorovaikutukseen elävän Sanan eli Kristuksen kanssa. Siksi Raamatulla on kirkolle perustava merkitys, toisin kuin yhdenkään teologin tai kirkon opettajan sanoilla tai kirjoituksilla.

Kristus on Raamatun keskus ja ydin. Hänen sanansa ja tekonsa muodostavat ”linssin”, jonka läpi kirkko tulkitsee Raamattua. Luterilaisessa perinteessä Raamatun äärellä kysytään, millä tavoin kukin tekstikappale ”ajaa Kristusta” eli tuo esiin Kristuksen merkitystä. Sanoma Kristuksesta merkitsee, että Jumala armahtaa syntisen ihmisen. Samalla se haastaa kysymään, mitä merkitsee elää kristittynä ja kirkkona tässä ajassa.

Sanoma
Kristuksesta
merkitsee,
että Jumala
armahtaa
syntisen
ihmisen.

RAAMATTU

Raamattu on Jumalan puhetta ja ihmisten sanoja

Raamattu kertoo vaeltavan Jumalan kansan elämästä erilaisina aikoina ja sisältää ihmisten todistusta Jumalan läsnäolosta heidän elämässään ja historian tapahtumissa. Kirkko uskoo, että Raamatun syntyprosessi on ollut inhimillinen ja samalla jumalallinen: Raamattu on Jumalan sanaa, jonka kertomis-, kirjoitus- ja kokoamisvaiheissa Pyhä Henki on vaikuttanut. Koko tätä prosessia kutsutaan Raamatun inspiraatioksi.

Kaikki Raamatussa ei kuitenkaan ole samanarvoista tai yhtä merkittävää. On otettava huomioon tekstien kirjallinen luonne ja tilanne, johon ne on kirjoitettu. Ensilukemalta mieleen tuleva ajatus ei aina ole riittävä saati oikea selitys kussakin Raamatun kohdassa – siksi kirkko

Jumalan puhe on historiaan sidottua.

ja kristityt tarvitsevat pätevää raamatuntutkimusta ja luotettavaa selitystä.

Jumalan Poika tuli maailmaan todellisena ihmisenä tiettyä aikana ja tietyssä paikassa. Sana syntyi ihmiseksi ja tuli osaksi historiaa. Myös kirjoitettu Jumalan sana on inhimillistä ja oman aikansa mukaista. Jumalan puhe on historiaan sidottua. Raamatun tekstejä ei tarkoitettu kulloisenkin myöhemmän ajan tieteellisten tai kulttuuristen vaatimusten mukaisiksi. Ne osoitettiin ihmisille, joilla oli oman aikansa tiedot, arvot ja maailmankuva.

Kuitenkin Raamattu on olennaisin osin myös nykyajan ihmisen ymmärrettävissä. Ihmiseksi tullut Sana puhuu siinä edelleen ihmisille.

Uskon historia jatkuu Vanhasta Uuteen testamenttiin

Kristusta ja hänen merkitystään on mahdotonta ymmärtää ilman Vanhaa testamenttia ja sen kertomuksia ihmisen ja Jumalan suhteesta. Uuden testamentin sanoma Jumalasta kaiken Luojana, yhtä aikaa pyhänä ja oikeudenmukaisena tuomarina sekä rakastavana ja armahtavana Jeesuksen Kristuksen Isänä, perustuu Vanhaan testamenttiin.

Vanhaa testamenttia ei kuitenkaan pidä lukea vain Uuden testamentin valossa. Sillä on oma arvonsa paitsi juutalaisten pyhinä kirjoituksina myös ihmisyyden ajattomien peruskysymysten sanoittajana ja tulkitsijana. Kristittyjen ensimmäiset pyhät tekstit olivat Vanhan testamentin kirjoituksia. Kirkko ei voi omia juutalaisten pyhää kirjaa vain itselleen, mutta Vanha testamentti on myös osa kristittyjen

omaa historiaa. Juuri sen tekstien varaan usko Jumalan erityiseen ilmoitukseen Kristuksessa syntyi. Jeesuksen sanat, teot, kuolema ja ylösnousemus tulkittiin pyhien kirjoitusten valossa saman uskon jatkumona, jota niin Mooses kuin profeetat olivat julistaneet.

Vanha testamentti on Jumalan sanaa, vaikka sen kaikki sisältö ei sidokaan kristittyjä. Esimerkiksi Paavalin mukaan ”Kristus on lain loppu” (Room. 10:4): Mooseksen laki juutalaisista seremonioista ei koske niitä, jotka kuuluvat Kristukselle, vaikkakin kymmenessä käskyssä Mooseksen välityksellä ilmoitettu Jumalan laki kuuluu kaikille.

Sekä Vanha että Uusi testamentti sisältävät kertomuksia ja kehotuksia, joiden taustalla olevaa maailmankuvaa tai arvoja ei voi ongelmitta siirtää nykyaikaan. Raamatun kuvaukset sodista, väkivallasta ja toisen ihmisen alistamisesta Jumalan nimissä ovat saaneet aikaan paljon pahaan kirkon historiassa, kun niitä on kritiikittä sovellettu tulkit-sijan omaan aikaan.

Uuden testamentin keskeinen sanoma kiertyy evan-geliumien kuvaamiin Kristuksen opetuksiin, tekoihin, kärsimykseseen, ristinkuolemaan ja ylösnousemukseen sekä hänen persoonaansa. Apostolien kirjeet selittävät näiden

merkitystä seurakunnille ja todistavat varhaisen kirkon uskon keskittyneen Kristuksessa tapahtuneeseen käänteentekevään muutokseen Jumalan ja ihmisen suhteessa. Evankeliumit huipentuivat sanomaan kuoleman voittamisesta.

Paavalin kirjeet säilyttävät varhaisimman kirjallisen tulkinnan Jeesuksen ylösnousemuksen merkityksestä. Paavalia myöhäisemmät evankeliumit tuovat kukin uusia vivahteita ylösnousemuksen teologiseen ymmärrykseen. Varhainen julistus ylösnousemuksesta sai eri kirjoittajien teksteissä hieman erilaisia muotoja ja painotuksia, mutta niitä yhdisti vakuuttuneisuus siitä, että Jeesus elää.

Vanha testamentti on Jumalan sanaa, vaikka sen kaikkien sisältö ei sidokaan kristittyjä.

Raamattu on enemmän kuin osiensa summa

Raamattu on kirkon kirja, mutta se ei ole kirkon luomus. Raamatun yksittäiset tekstit ja sen kirjojen kokoelma ovat syntyneet muinaisen Israelin, varhaisen juutalaisuuden sekä ensimmäisten kristittyjen piirissä.

Raamatun kirjakokoelma syntyi ja vakiintui vähitellen uskonyhteisöjen käytössä. Kukaan yksittäinen ihminen tai mikään kokous ei koonnut satunnaisia tekstejä antaakseen niille pyhän kirjoituksen aseman kirkossa. Ne valikoituivat kaanoniin sitä tietä, että ne jo ennestään tunnettiin ja niitä luettiin seurakunnissa. Niillä oli arvo niiden sisäisen

Raamattu
on kirkon
kirja, mutta
se ei ole
kirkon
luomus.

auktoriteetin perusteella. Niitä kunnioitettiin ja kuunneltiin, koska niissä kaikui apostolien välittäjä elävän Kristuksen ääni. Ne olivat tunnustettuja ja yleisesti käytettyjä seurakunnissa eri puolilla, ja kaanon oli käytännössä koossa jo 190-luvulla jKr. ennen kuin sen rajoista kirkolliskokouksessa 380-luvulla päätettiin.

Raamattu ei kokonaisuutena kuitenkaan ole kaikille kristityille samanlainen: eri kirkkokuntien Raamattuun kuuluu hieman eri määrä kirjoja. Esimerkiksi Vanhan testamentin apokryfikirjat ovat osa Raamatun kokoelmaa, mutta niillä ei ole luterilaisessa kirkossa samanlaista asemaa kuin katolisessa tai ortodoksisessa kirkossa. Vaikka niitä ei lueta meillä jumalanpalveluksissa, niiden vaikutus tuntuu myös luterilaisten maiden kulttuurissa. Apokryfikirjoihin perehtyminen on luterilaisen käsityksen mukaan hyödyllistä. Ne on usein sisällytetty myös suomalaisten Raamattujen kansien väliin.

Raamattu ei
kokonaisuutena
ole kaikille
kristityille
samanlainen.

Raamatun kokonaisuuden synty ja tulkinta kietoutuvat toisiinsa jo kirjan sisäpuolella.

Raamatun kokonaisuuden synty ja tulkinta kietoutuvat toisiinsa jo kirjan sisäpuolella. Tulkinta on alkanut samaan aikaan kuin tekstikokoelman ensimmäiset osat ovat syntyneet: Viides Mooseksen kirja tulkitsee Toista Mooseksen kirjaa, Uusi testamentti tulkitsee Vanhaa, ja monet Raamatun nuoremmat kirjoitukset sisältävät viittauksia varhaisempiin. Viittaussuhteiden myötä avautuu uusia tulkintoja. Tekstien välinen vuorovaikutus saa aikaan uusia merkityksiä kirkolliselle raamatuntulkinnalle ja teologialle.

Hyvä esimerkki on Luukkaan evankeliumin kertomus, jossa Jeesus lukee synagogajumalanpalveluksessa Jesajan kirjasta kappaleen profeetan muinaisesta kutsumuksesta ja siirtää sen koskemaan itseään ja omaa tehtäväänsä (Luuk. 4:16-22). Jeesuksen tulkinnassa Jesajan profetia saa uuden merkityksen, jota puolestaan

kirkko soveltaa edelleen omaan kutsumukseensa Jeesuksen antamana tehtävänä.

Raamatun yksittäisten tekstien kuuluminen pyhään kirjakokoelmaan luo niille kirjallisen ympäristön eli kontekstin, joka poikkeaa yksittäisen osan historiallisesta kontekstista. Tämän vuoksi kirkossa on luonnollista lukea rinnakkain esimerkiksi Ensimmäisen Mooseksen kirjan kertomusta siitä, kuinka Jumala loi maailman sanoillaan ja toisaalta Johanneksen evankeliumin alun kuvausta siitä, kuka on tuo Jumalan Sana, jolla maailma on luotu.

Yhtä lailla hyödyllistä on lukea kutakin Raamatun kirjaa myös yksittäin, vailla kanonista ja kirjallista yhteyttä toisiin Raamatun teksteihin. Näin Jumalan sanan monimuotoisuus paljastuu rikkaammin kuin minkä tiukasti sidottu kanoninen tulkinta näyttäisi. Jumala on sallinut sanassaan olevan monien äänien harmoniaa, ei pelkkää yksiäänisyyttä.

Jumala puhuu kaikilla kielillä

Jumalan äänen kuuleminen on yhtä lailla mahdollista niin käännöstä kuin alkukielistä tekstiä lukemalla. Varhaisjuutalaiseen perinteeseen liittyen kristillinen kirkko on aina pitänyt Raamatun käännöksiä Jumalan sanana siinä missä alkutekstiäkin. Apostolien teoissa kerrottu helluntain ihme merkitsee, että Jumalan Pyhä Henki puhuu eri kansoihin kuuluville ihmisille heidän omalla kielellään. Siksi Raamattu tulee saattaa luettavaksi kaikille kielille, ja sitä tulee aika ajoin kääntää myös uudestaan kielen uudistuessa.

Uuden testamentin kirjoittajille Vanhan testamentin kreikankielinen käännös Septuaginta oli aitoa Jumalan sanaa, vaikka se ei aina seuraakaan tarkasti heprealaista esikuvaansa. Vastaavasti myös monet Uuden testamentin epätasaisetkin käännökset ovat välittäneet kristinuskon meidän aikaamme ja meidän kielellemme.

Luterilainen reformaatio tähtäsi siihen, että jokainen voi lukea Raamattua omalla äidinkielellään. Tämä perustuu vakaumukseen siitä, että Raamattu on keskeisen pelastus-sanomansa osalta selvä ja yhtenäinen. Lukutaidon kehittäminen oli paitsi henkilökohtaisen oppimisen alku, myös Raamatun tutkimisen alku. Koska kielet ja kulttuurit eroavat toisistaan, kääntäminen toiseen kieleen ja kulttuuriin on vääjäämättä alkutekstiä tulkitseva prosessi. Siksi käännökset saattavat erota toisistaan niin samassa kielessä kuin eri kielissä ja kulttuureissa. Osa kristittyjen raamatuntulkintaa koskevista erimielisyyksistä koskee sitä, että käännöksiä luetaan ja ymmärretään eri tavoin.

Luterilainen
reformaatio
tähtäsi siihen,
että jokainen
voi lukea
Raamattua
omalla äidin-
kielellään.

Raamattua luetaan ja tulkitaan pyhässä ja arjessa

Raamatun kertomuksia on alun perin kuunneltu ääneen kerrottuina, sillä lukutaito oli pitkään vain harvojen etuoikeus. Yhä edelleen Raamattua luetaan ääneen joka sunnuntai jumalanpalveluksessa. Lisäksi Raamatun tekstejä pohditaan ja niiden äärellä rukoillaan yksin ja yhdessä monissa muissakin tilanteissa.

Jumalanpalveluksen ja rukouksen ohella Raamattua luetaan ja tulkitaan kaikissa elämäntilanteissa, joissa usko Kristukseen kutsuu palvelemaan. Koska ihmisen elämänskysymykset ja muuttuva maailma haastavat meitä, raamatuntulkinta ei tule koskaan valmiiksi. Tulkintaa tapahtuu myös tekojen muodossa, esimerkiksi kun seurakunnan diakoniassa, kansainvälisessä katastrofiavussa

Raamattu on peili sekä yksilön elämälle että yhteisölle.

tai lähetystyössä kohdataan apua tarvitseva lähimmäinen.

Raamattu on peili sekä yksilön elämälle että yhteisölle. Samalla se on ikkuna Jumalan todellisuuteen. Pyhä Henki kutsuu jokaista kristittyä ja koko kirkkoa jatkuvaan itsekriittiseen pohdiskeluun. Jumalan sana ohjaa, kannustaa ja oikaisee kirkkoa neuvon sitä sen arvostuksissa ja toiminnassa. Kun kirkko pysyy avoimena Jumalan elävälle Sanalle, kirkko ei harjoita raamatukritiikkiä vaan Raamattu toteuttaa kirkkokritiikkiä. Raamatuntulkinta on ajassa itseään korjaava prosessi, jossa inhimillinen elämä, pyhien kirjoitusten tulkinta ja kirkon opillinen perintö käyvät vuoropuhelua.

Raamatun lukeminen on jatkuvaa

Jumalan sanan tutkiminen on osa kristityn elämää. Raamatun säännölliseen lukemiseen on erilaisia tapoja. Luterilaisen kirkon jumalanpalveluksissa seurataan läntisen perinteen mukaista kirkkovuotta. Kirkkovuoden mukaisia Raamatun tekstejä lukemalla kristinuskon keskeiset teemat avautuvat. Tässä tavassa Vanhan testamentin sekä Uuden testamentin kirjeiden ja evankeliumien kohdat valaisevat pelastushistorian vaiheita Raamatun eri aikausista käsin.

Monet raamatunkohdat jäävät kirkkovuoden pyhäpäivien lukukappaleiden ja evankeliumikatkelmien ulkopuolelle. Osa niistä on valittu ns. Raamattua viikonpäiville -kokoelmaan vuoden jokaisen päivän rukoushetkiä varten. Ne avaavat uusia näkökulmia kirkkovuoden teemaan.

Varhaisempi tapa on edetä jatkuvana luentana Raamatun kirjasta ja luvusta toiseen. Jatkuvan lukemisen tapa on ollut käytössä jumalanpalveluksissa ennen juhla-aikojen korostumista ja kirkkovuodeksi rakentunutta lukutapaa. Sen sovellus on lukea esimerkiksi yksi luku Raamattua päivässä. Jatkuvaa lukemista voi helpottaa pöydällä avoimena oleva Raamattu, josta luetaan katkelma kerrallaan. Nykyisin käytössä olevan Kirkkoraamatun väliotsikot auttavat lyhyiden jaksojen hahmottamista.

Kirja kerrallaan -lukutapa antaa kuvan yhden kirjan kokonaisuudesta. Onhan Raamattu 66 kirjan kokoelma. Raamatun jakeet saavat merkityksensä ympärillä olevista ja-keista ja luvuista. Myös lukijan elämäntilanteet vaikuttavat siihen, miten Raamattua ymmärretään. Samat raamatunkohdat avautuvat eri tavalla erilaisissa elämänvaiheissa.

Raamatun lukemiseen löytyy useita erilaisia oppaita. On myös kehitetty erilaisia mobiilisovelluksia, jotka auttavat Raamatun säännöllisessä lukemisessa. Olennaisinta on tarttua kirjaan tai avata sovellus ja rukoillen lukea säännöllisesti Jumalan sanaa. Erityisen tärkeää se on papeille ja seurakunnan työntekijöille.

Heera kokona kansasa

43 : 26 Ja nyt – niin sanoo Herrä,
joka sinut loi, Jeesus,
joka sinun muovat, Irvot:
– Älä pelää, Minä olen kansasunut sinut,
– Minä olen sinut sinetellä kansasunut,
sillä olet minun.

27 Kuu kaljer vesien halki, minä olen sinun kansasunut,
kuu vesien joukko, ne eivät tonttas sinua mukansa,
kun astu viden lävistä, sinä et pelä
että heikki sinua polta.

28 Minä, Herrä, olen sinun Jumolasi,
Minä, Irvotilla Eyhä, olen sinun peitastajasi,
Minä annan lammitella sinusta
Egyptin, Nuhian ja Seban maat.
– Koska olet arvokas minun silmissäni,
koska olet kallis ja rakas.

Raamattua kannattaa lukea muiden kanssa

Kaikkien kirjojen ymmärtämiselle ja käytölle on olennaista se ympäristö ja yhteisö, jossa niitä luetaan. Raamattua voidaan lukea esimerkiksi osana kulttuurin harjoittamista ja ammentaa siitä inspiraatiota eri taiteenlajeille. Toisaalta Raamattua voidaan lukea myös historian, arkeologian tai kielitieteen parissa ja saada tutkimukselle lisävaloa sen synty-ympäristön kulttuureista, ihmisten jokapäiväisistä toimista ja tavoista sekä niihin vaikuttavista arvostuksista.

Kristityille on hyödyllistä tuntee muidenkin yhteisöjen Raamatun lukemista. Yhteisön arvot ja tavat vaikuttavat siihen, miten tekstiä ymmärretään. Tämä koskee myös kirkkoa ja sen asemaa omassa toimintaympäristössään. Ihmisen elämänhistoria ja hengellisen matkan vaiheet kietoutuvat osaksi Raamatun tulkintaa. Ihminen tulkitsee ja käyttää erilaisissa elämäntilanteissa ja yhteisöissä

Nuorten aikuisten illassa tutkitaan Raamattua.
Kuvauspaikka Mikael Agricolan kirkko Helsingissä.

Raamattua eri tavoin, painottaa eri tekstikohtia ja näkee ennestään tutut kertomukset uudessa valossa.

Kirkkojen välisissä ekumeenisissa keskusteluissa on havaittu hedelmälliseksi tutkia yhdessä jotain samaa teemaa Raamatun äärellä. Luterilaisen Maailmanliiton ja Katolisen kirkon allekirjoittama *Yhteinen julistus vanhurskauttamisopista* (1999) sai ratkaisevan apunsa yhteisestä Raamattuun syventymisestä. Myöhemmin asiakirjan ovat hyväksyneet myös Metodistien maailmanneuvosto, Anglikaaninen kirkkoyhteisö ja Reformoitujen kirkkojen maailmanyhteisö.

Uskontodialogin hengessä on mahdollista lukea Raamattua myös yhdessä toisin uskovien kanssa. Pyhien tekstien arvostava yhdessä lukeminen (*scriptural reasoning*) luo turvallisen tilan, jossa eri uskontojen edustajat tutkivat kukin omaa pyhää tekstiään yhteisen teeman tai kysymyksen äärellä. Hyviä kokemuksia on saatu esimerkiksi kolmen aabrahamilaisen uskonnon piirissä, kun juutalaiset, kristityt ja muslimit ovat ilman yhteisen tulkinnan pyrkimystä halunneet lisätä keskinäistä ymmärrystä, rakkautta ja kunnioitusta.

Raamatun ymmärtämiseen tarvitaan myös tiedettä

Tieteellinen raamatuntutkimus on auttanut kristittyjä ymmärtämään Raamattua ja sen syntyhistoriaa. Raamatun kääntäminenkin perustuu pitkään ja monipuoliseen tutkimukseen. Monia asioita Raamatussa olisi vaikeaa tai mahdotonta ymmärtää ilman tietoa alkukielestä, historiallisista olosuhteista tai kerrontatavoista. Vastaavasti ilman kirkkoa ja sen koulutuksellisia tarpeita yliopistoissa tuskin panostettaisiin raamatuntutkimukseen nykyisessä määrin, vaikka sitä osin perustellaan historian- ja kulttuurintutkimuksen lähtökohdista.

Tieteen
nimissä ei voi
väittää, että
Raamattu
on tai ei ole
Jumalan
sanaa.

Tieteellinen raamatuntutkimus tarkastelee Raamattua inhimillisenä kirjakokoelmana omien menetelmiensä avulla. Se ei ota kantaa Jumalaan, Jumalan tekoihin tai Jumalan puheeseen. Tieteen nimissä ei voi väittää, että Raamattu on tai ei ole Jumalan sanaa. Kirkko kuulee Raamatussa ihmisten kokemusten lisäksi myös Jumalan äänen. Tieteellisen ja kirkollisen raamatunselityksen suhdetta on vanhastaan havainnollistettu viittaamalla Kristuksen, Jumalan ihmiseksi tulleen Sanan, kahteen ”luontoon”. Kristus on yhtä aikaa kokonaan ihminen ja kokonaan Ju-

mala. Kumpaakaan puolta ei voi väheksyä eikä korostaa toisen kustannuksella. Vastaavasti Raamattu on kokonaan ihmisten kirjoittama ja kokonaan Jumalan sanaa. Jos Raamatun inhimillisuus kaikkine rosoisuuksineen yritetään selittää pois, se olisi kuin yritys kieltää Kristuksen ihmisuus ja haavoittuvuus.

Maailmankaikkeuden synnyn selittämisessä tai muiden luonnontieteen alaan kuuluvien asioiden valaisemiseksi Raamattu ei tarjoa tieteelle vaihtoehtoa – eikä tiede Raamatulle. Kumpikin lähestyy samoja asioita omista lähtökohdistaan. Tiede tutkii inhimillisen järjen avulla sitä, mihin sen alati kehittyvät menetelmät kulloinkin yltävät. Raamattu puolestaan kuvaa Jumalaa, hänen tahtoaan ja tekojaan sekä ihmisen asemaa suhteessa häneen silloinkin, kun siinä puhutaan maailmasta. Niinpä esimerkiksi Raamatun monet luomiskertomukset ovat viestittäneet varhaisille juutalaisille ja kristityille aivan eri asioita kuin nykyajan kreationisteille. Luomiskertomukset kuvaavat Jumalaa, joka on yksi ainoa, joka luo maailman hyväksi, joka lepää seitsemäntenä päivänä ja joka luo maailman Viisautensa avulla. Luomiskertomukset kutsuvat ihmistä antamaan kunnian Jumalalle ja liittämään oman elämänsä hänen työhönsä arjen ja pyhän vuorottelussa.

Vaikka tieteellisestä asiantuntemuksesta on paljon hyötyä, Raamatun lukeminen ja tulkinta eivät ole akateemisesti koulutettujen etuoikeus. Koska Kristus on kirkon uskon mukaan Raamatun keskus, voi Raamattua riittävästi ymmärtää kuka tahansa kristitty.

Kristus on keskus, mutta hänen ääntään voidaan kuunnella eri puolilta

Kirkoissa eri puolilla maailmaa keskustellaan paljon Raamatusta ja sen tulkinnasta: kenellä on lupa tulkita Raamattua ja kenen tulkinta on oikea? Pitkään marginaalissa olleet ihmisryhmät ovat ottaneet Raamatun omakseen ja sen myötä rikastuttaneet näkökulmia siihen. Sama teksti voi näyttäytyä eri sävyisenä, kun sitä lukee köyhän, vammaisen, ihmiskaupan uhrin tai ryhmäidentiteetin näkökulmasta.

Viime vuosisadan jälkipuoliskolta alkaen on kehitetty erilaisia ns. emansipatorisia teologian malleja, jotka ovat

tuoneet uusia lukutapoja tuttuihin teksteihin (esimerkiksi vapautuksen teologia, feministinen teologia, jälkikolonialistiset selitysmallit). Näissä otetaan lähtökohdaksi johonkin tiettyyn ihmisryhmään liittyvä näkökulma. Sen avulla nostetaan Raamatun rikkaudesta esiin uutta ajateltavaa kaikille, jotka etsivät ihmiseksi tullutta Jumalan Sanaa.

Raamattua luetaan kaikkialla maailmassa ja Kristuksen ääntä kuunnellaan erilaisin korvin. Globaalin etelän taloudellisissa ja yhteiskunnallisissa tilanteissa evankeliumien kertomukset Jeesuksen teoista ja opetuksista voivat ilmetä eri valossa kuin vaikkapa Suomessa. Paimen tai viljelijä saattaa tunnistaa Jeesuksen maanläheisissä vertauksissa tutumman äänen kuin suurkaupungin toimistotyöntekijä.

Raamatun käyttöä koskevat keskustelut ja kiistat osoittavat, että Raamatulla on merkitystä. Erilaisten tulkintojen kohtaaminen voi johtaa Raamatun parempaan ymmärtämiseen ja soveltamiseen, kun vuoropuhelua käydään toinen toista kunnioittaen. Kun keskuksena on sanoma Kristuksesta, kristittyjen yhteyden säilyminen ja kasvaminen eivät edellytä samanlaista tulkintaa kaikista keskustukseen nähden kehällisistä asioista.

Tulkintaan liittyy vastuu

Jo varhaiset juutalaiset korostivat, että samasta tekstistä on mahdollista päätyä erilaisiin tulkintoihin. Myös tekstien luonne vaikuttaa: esimerkiksi runot ja vertaukset välittävät sanomaa eri tavalla kuin suorasanaisten opetus. Raamatun lukemisessa lisävaloa antaa kunkin kohdan historiallinen tausta ja kirjallinen tyyli. Irrallisten jakeiden lisäksi kannattaa lukea myös kokonaisuuksia ja pohtia, mihin teksti tähtää.

Raamatun tulkitsijan on hyvä tiedostaa ajallinen ja kulttuurinen etäisyys Raamatun syntyäikoihin. Raamatun teksti voi vastata vain niihin kysymyksiin, joita sille osataan esittää. Ei ole mielekäästä kysyä tekstiltä sellaista, mihin sitä ei ole tarkoitettu vastaamaan. Vaikka tulkitsijan omat valmiudet ja tarpeet vaikuttavat ymmärtämiseen, tekstin viestin kuunteleminen rajaa mahdollisuuksia mielivaltaiseen

Raamattua voi tulkita monella tapaa, mutta ei miten tahansa.

tekstien tulkintaan. Raamattu on yhteisön kirja: se on syntynyt juutalaisessa ja kristillisessä yhteisössä ja sitä käytetään niiden uskonnonharjoituksessa. Raamattua voi tulkita monella tapaa, mutta ei miten tahansa.

Kirkossa Raamattua tulkitaan nykyajassa ja nykyajan ihmisten elämäntilanteissa. Luterilaisille on aina ollut tärkeää se, että jokainen voi halutessaan lukea itse Raamattua ja seurustella tekstien äärellä Jumalan kanssa. Raamattua tulkitaan sekä yksityisten elämänkysymysten äärellä että yhteisöllisesti seurakunnan kokoontumisissa.

Kaikkeen Raamatun tulkintaan liittyy vastuu, varsinkin silloin kun tulkitsijalla on yhteisössään erityistä arvovaltaa. Pyhien kirjoitusten kokoelma sisältää myös haastavia, vaikeita, monitulkintaisia ja nykyajan ihmiselle järkyttäviä kohtia. Niiden kanssa toimeen tuleminen edellyttää tulkitsijalta tietoisuutta omasta vastuustaan.

Ihmiset voivat käyttää Raamattua sekä hyvään että pahaan. Raamatun tulkinnan arvioinnissa vastaanottava yhteisökään ei ole vastuusta vapaa. Kirkon saarnatoimessa ja muussa opetuksessa on erityisen tärkeää pitää huolta siitä, että sananselityksen keskuksena on Kristus, Jumalan ihmi-seksi tullut Sana. Luterilaisessa kirkossa tärkeinä Raamatun yhteisen tulkinnan avaimina on pidetty Kristuksen sanoja ja tekoja, ekumeenisia uskontunnustuksia sekä lain ja evankeliumin erottamisen periaatetta.

On tärkeää,
että opetuksen
keskuksena on
Kristus.

Raamatun sana vaikuttaa ja muuttaa myös Raamatun tulkintaa

Raamatulla on lähes kahden vuosituhatvuotinen vaikutushistoria. Sen sanomaa on aluksi kuulutettu toisenlaisessa yhteiskunnassa sekä erilaisessa poliittisessa, taloudellisessa ja kulttuurisessa tilanteessa kuin se, jossa itse elämme. Mutta Raamatun lukeminen ja Kristus-keskeisen sanoman julistaminen on jättänyt lähtemättömän jäljen omaan kulttuuriimme. Se on pannut liikkeelle kehityksen, joka on osaltaan muovannut maailmaa. Sen seurauksena kulttuurissamme voidaan nyt viitata moniin sellaisiin asioihin Raamatun

opetuksen mukaisina, jotka olivat käsitteinä Raamatun kirjoitusajan kohtaan tuntemattomia. Niiden vahva juuri on kuitenkin tunnistettavissa sekä Jumalan luomistyössä että Kristuksen ihmiseksi tulemisessa. Sellaisia asioita ovat esimerkiksi ihmisarvon loukkaamattomuus ja kaikkien yhtäläiset ihmisoikeudet poliittisine ja yhteiskunnallisine johdannaisineen.

Käsityksemme maailmasta ja ihmisestä vaikuttavat raamatuntulkintaan. Vaikka Raamattu ei muutu, ymmärryksemme ihmisestä ja tietomme maailmasta muuttuu, lisääntyy ja syvenee. Tämä muutos heijastuu väistämättä Raamatun tulkintaan, kun uudet, aiemmille sukupolville vieraat ja tuntemattomat kysymykset haastavat kristittyjen ja

Käsityksemme
maailmasta
ja ihmisestä
vaikuttavat
raamatun-
tulkintaan.

kirkon raamatuntulkintaa. Kristittyinä tehtävämme on miettiä, miten omana aikanamme voimme parhaiten kuulla ja välittää eteenpäin sanoman Jumalasta, joka antaa hyviä lahjoja.

Raamattu on kirja, jonka sanojen välityksellä elävä Sana synnyttää uskoa, vahvistaa toivoa ja uudistaa rakkautta. Sen kanssa eläminen muuttaa ihmistä. Sen sanojen mietiskely syventää käsitystä itsestä ja kaiken tarkoituksesta. Sen välityksellä Pyhä Henki alkaa hengittää ihmisessä ja avata uusia merkityksiä hänen jokapäiväiseen elämäänsä. Avaa siis Raamattu ja lue!

Tapio Luoma, Turun ja Suomen arkkipiispa

Simo Peura, Lapuan piispa

Matti Repo, Tampereen piispa

Seppo Häkkinen, Mikkelin piispa

Jari Jolkkonen, Kuopion piispa

Teemu Laajasalo, Helsingin piispa

Jukka Keskitalo, Oulun piispa

Kaisamari Hintikka, Espoon piispa

Bo-Göran Åstrand, biskop i Borgå

Mari Leppänen, Turun piispa

Raamattu ja kirkko aloittaa uuden Piispainkirjeiden sarjan. Tässä puheenvuorossa pohditaan, miten kristityn tulisi lukea Raamattua. Lähtökohtana ovat kysymykset, miten Raamattu on syntynyt, miten sitä tulkitaan, mitä ajatella tieteellisestä raamatuntutkimuksesta ja miksi on tärkeää lukea Raamattua.

Piispat kannustavat tarttumaan Raamattuun. Raamatun sana puhuttelee ja vaikuttaa. Siinä välittyy ilosanoma, joka on kirkon elämän ja toiminnan perusta. Raamattu on Jumalan puhetta meille.

ISBN 978-951-789-722-8
(PDF, saavutettava)

SUOMEN EVANKELIS-[†]
LUTERILAINEN KIRKKO